

Vabatahtlikest üliõpilastest abiõpetajate programmi ülevaade 2024. aastal

2024. aastal jätkus vabatahtlikest üliõpilastest abiõpetajate programm fookusega õppeasutustele toe pakkumisel eesti keelest erineva kodukeelega laste õpetamisel. Programm loodi selle fookusega 2023. aasta sügisel ning on jätkuvalt väärtuslik nii haridusasutustele kui ka üliõpilastele. Vabatahtlikke abiõpetajaid suunati õppeasutustesse eestikeelsele õppele ülemineku ja/või eesti keelest erineva emakeelega õppijate toetamiseks sõltuvalt haridusasutuste vajadustest ja registreerunud vabatahtlike võimalustest.

2024. aastal oli programmi registreerunud kokku 136 asutust. Neist koostöö vabatahtlikuga saavutasid 87 asutust. 15 registreerunud asutust loobus programmis osalemisest (nt abivajadus oli lühiajaline, otsustati tööle võtta palgaline abiõpetaja, lisatuge vajav õppija vahetas õppeasutust või viidi koduõppele). Enim oli registreerunud õppeasutusi Harju, Tartu, Ida-Viru, Pärnu ja Viljandi maakonnas. Asutustel oli lihtsam vabatahtlikega koostööd saavutada asulates ja maakondades, kus toimub Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli või kolledžite õppetöö ning ka õpetajate teadlikkus programmist on kõrgem.

Programmi üks kitsaskohti on eestikeelsele haridusele üleminekul abistamine asutustes, mis asuvad maakonnakeskustest väljas või mujal kui eelmainitud maakondades. Programmi registreerunud vabatahtlike hulgas on üliõpilasi, kes on valmis abistama keskustest väljaspool või oma kodukoha lähedal, ent õppetöö toimumiskohti arvestades ei ole enamasti võimalik programmi raames toetada Lääne- ja Kesk-Eestis asuvaid haridusasutusi.

Kokku oli 2024. aastal programmi registreerunud 210 vabatahtlikku üliõpilast, kellest 111 saavutasid haridusasutusega koostöö (koostöö saavutanud asutuste ja vabatahtlike arv on erinev, sest mõnest asutusest oli registreerunud rohkem kui üks õpetaja ning asutuses oli rohkem kui üks vabatahtlik abiõpetaja). Kõige rohkem oli registreerunuid, kes olid valmis abiõpetajana tegutsema Harju, Tartu, Jõgeva, Ida-Viru ja Pärnu maakondades. Suur erinevus programmi registreerunud vabatahtlike ning koostöö saavutanud vabatahtlike arvu vahel on tingitud eelkõige asjaolust, et vabatahtlikke üliõpilasi registreerus programmi rohkem kui asutusi ning üliõpilastel polnud tihti võimalik sõita maakonnakeskustest väljaspoole.

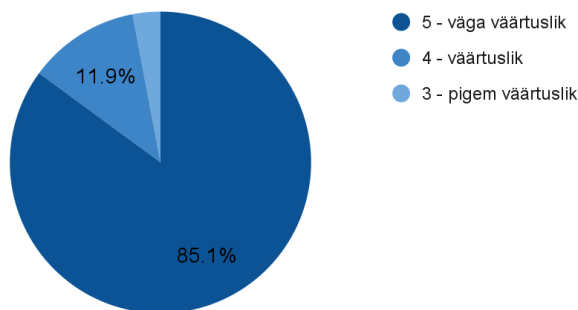
Kokkuvõte vabatahtlikest üliõpilastest abiõpetajate programmi tagasisideküsitlusest

Tagasisideküsitluses uuriti vabatahtlike programmi toimimist perioodil 1. september - 15. detsember 2024. Küsitlus viidi läbi ajavahemikus 16.12.2024-10.01.2025 ning sellele vastasid 67 osalejat: 30 üliõpilast, 14 kooli ja 23 lasteaeda. Küsitlus viidi läbi TÜ ja TLÜ koostöös.

Osalejatel on endiselt programmi vastu huvi ning peavad programmis osalemist väärtuslikuks. Joonis 1 illustreerib vastanute arvamust programmis saadud kogemuse väärtuse kohta. Kõik küsimustikule vastanud üliõpilased ja õppeasutused andsid saadud kogemusele positiivse hinnangu (vastusevariante *väga väärtusetu*, *väheväärtuslik* ja *pigem väheväärtuslik* ei valitud). Sarnaselt uuriti küsitluses, kas programmis osaleja soovitaks kogemust teistele üliõpilastele ja õppeasutustele. Joonis 2 näitab, et kõik vastanud soovitaksid programmi teistele suuremal või vähemal määral (vastusevariante *pigem ei soovita*, *ei soovita* ja *üldse ei soovita* ei valitud).

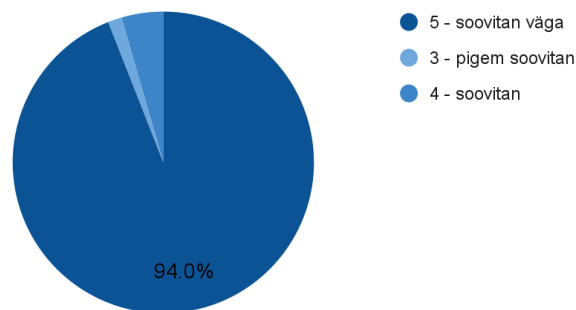
Programmis saadud kogemuse väärtus

Joonis 1



Kas soovitaksite kogemust teistele?

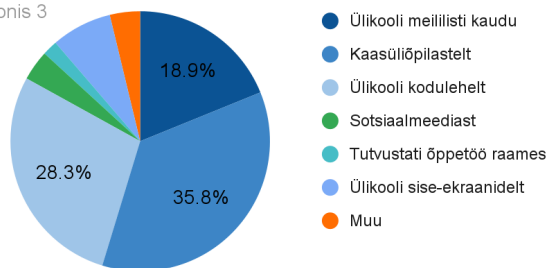
Joonis 2



Küsitluses uuriti, kuidas said osalejad programmi olemasolust teada. Üliõpilased on informatsiooni saanud enamjaolt teiste üliõpilaste kaudu, samuti ülikoolide kodulehtedelt ning ülikoolide meililistide kaudu (Joonis 3). Õppeasutuste esindajad on peamiste infoallikatena välja toonud meililistid, üliõpilaste/kolleegide soovitusel, ülikoolide kodulehed (Joonis 4). Vastusevariant *Muu* alla koondusid sellised vastused nagu olen varem osalenud, varasemalt osalenud üliõpilaste kaudu, peretuttavalt.

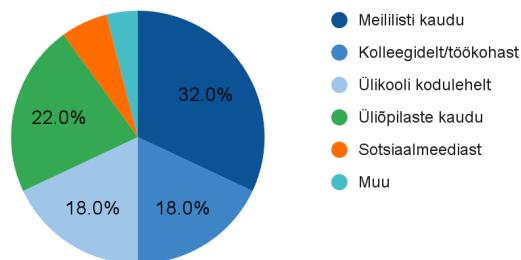
Kuidas said programmi olemasolust teada?

Joonis 3



Kuidas said programmi olemasolust teada?

Joonis 4



Üliõpilaste tagasiside

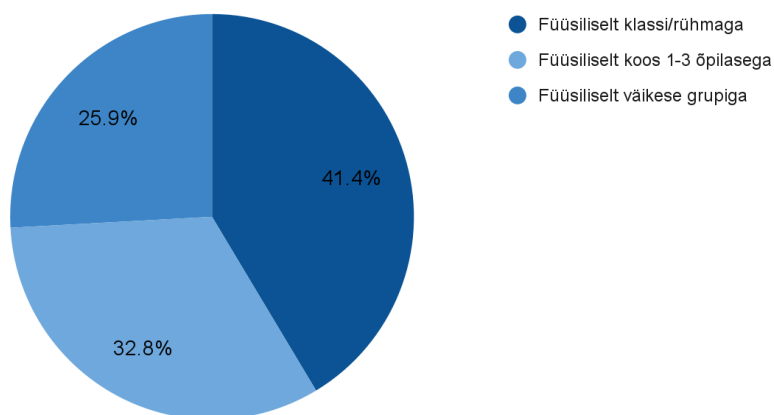
Vastanud üliõpilastest 21 märkisid, et osalevad programmis seondult Tartu Ülikooliga ja 9 Tallinna Ülikooliga. Kõik 30 vastanud üliõpilast olid saavutanud haridusasutusega koostöö kokkuleppe. Vastanud üliõpilastest 19 käisid abiks lasteaia, 10 koolis ja 1 oli abiks nii lasteaia kui ka koolis.

14 üliõpilast olid programmist osa võtnud ka 2023/2024. õppeaastal. Kõik 30 üliõpilast vastasid, et soovivad osaleda ka järgmisel perioodil.

Haridusasutusega kokkuleppe saavutanud üliõpilased märkisid küsitluses enda kogemuse vormi (vt Joonis 5). 24 üliõpilast (41,4% vastanutest) abistasid klassi/rühma, 19 üliõpilast (32,8%) tegelesid 1-3 õpilasega ning 15 üliõpilast (25,9%) töötasid väikese grupiga. Distsantsõpet Zoomi või muu keskkonna abil sel perioodil ei kasutatud.

Õppetöö või abistamise vormid

Joonis 5

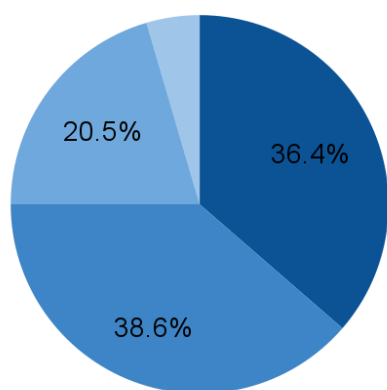


Vastanute ja vastuste arv ei kattu, kuna mõni vabatahtlik abistas erinevaid abisaajaid või sama asutust, kuid erinevates kokkupuutumise variantides.

Küsimustikus uuriti, millist abi koolid ja lasteaiad üliõpilaste hinnangul vajasisid. Kuna programmi fookus on muukeelsete laste toetamisel, siis on kõige vajalikumaks abi tüübiks olnud laste keeleline toetamine, laste sõnavara laiendamine ja sõnade selgitamine (ka visuaalsete materjalide kaasabil), tõlkimine. Samuti vajasisid õppeasutused abi õppetöö ja igapäevaste tegevuste juures ning laste individuaalset toetamist, suunamist ja juhendamist. Sooviti ka erivajadustega laste abistamist. Enim tuge vajati õppijate toetamisel vanuserühmades 1-4 a. ja 5-9 a. Kaks vabatahtlikku toetasid 15-19 a. vanuses õppijaid gümnaasiumiastmes. Joonisel 6 on näidatud vanuserühmade jaotus.

Õppijate vanuserühmad

Joonis 6



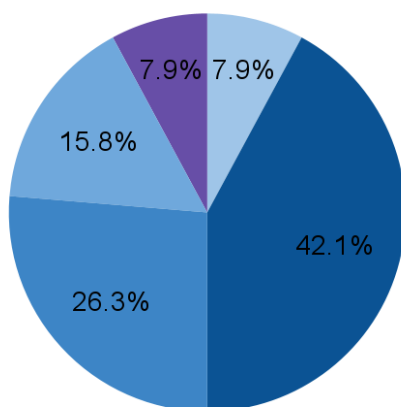
- 1-4
- 5-9
- 10-14
- 15-19

Kõigist küsimustikule vastanud üliõpilastest käis valdav enamik abiks eesti õppekeele klassis/rühmas. Vaid kaks vastanut märkisid oma klassi/rühma peamiseks õppekeeleks vene keele, üks neist abiõpetajana vanuserühmas 1-4 a. ja üks vanuserühmas 15-19 a.. Küsimustikule vastanud vabatahtlikud abiõpetajad

toetasid õppetöös vene, ukraina, eesti, inglise, armeenia, saksa ja hispaania emakeelega õppijaid. Programmi raames toetatud õppijate jaotus emakeelte kaupa on esitatud joonisel 7.

Õppijate emakeel

Joonis 7

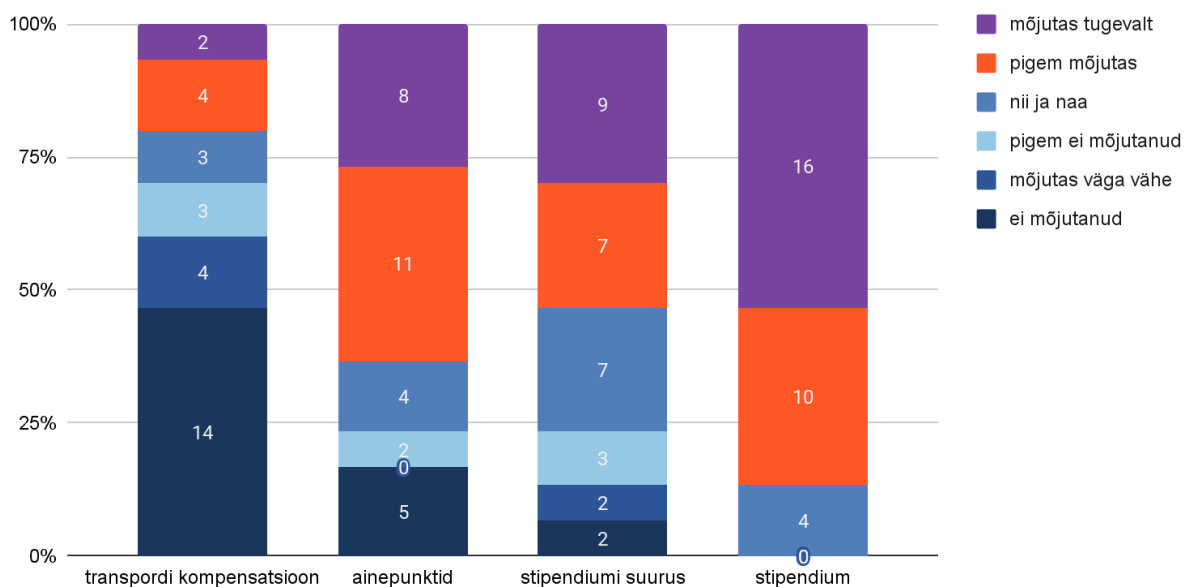


- eesti
- vene
- ukraina
- inglise
- muu

Vabatahtlikelt uuriti, kui palju mõjutasid kompenseerivad tegurid (võimalus saada stipendiumit, stipendiumi suuruse muutus, võimalus saada vabaaine punkte ning võimalus saada sõidukuluhüvitist) programmiga liitumist. Joonis 8 näitab, et kogemuse saamise kõrval oli suurimaks lisamotivaatoriks stipendium, mille puhul 26 vastajat 30-st leidsid, et see mõjutas tugevalt või pigem mõjutas nende otsust. 16 vastaja puhul mõjutas stipendiumi suurus tugevalt või pigem mõjutas. Vabaaines osalemine ja ainepunktide saamine oli samuti vastanud üliõpilaste jaoks väga oluline (19 üliõpilast). Transpordikulude hüvitamise võimalus sel perioodil paljusid üliõpilasi ei mõjutanud.

Kui palju mõjutasid programmiga liitumist järgmised asjaolud?

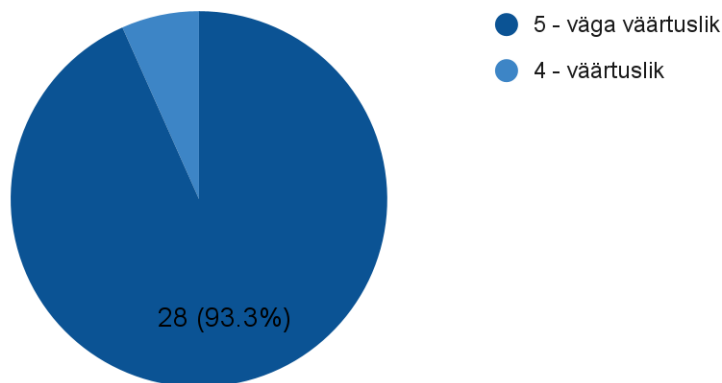
Joonis 8



Joonis 9 illustreerib vastanud üliõpilaste arvamust programmis saadud kogemuse väärtuse kohta. Kõik küsimustikule vastanud üliõpilased andsid saadud kogemusele positiivse hinnangu (vastusevariante väga väärtusetu, väheväärtuslik, pigem väheväärtuslik ja pigem väärtuslik ei valitud). Sarnaselt uuriti küsitluses, kas programmis osaleja soovitaks kogemust teistele üliõpilastele. Kõik 30 küsimustikku täitnud üliõpilast soovitaksid väga programmis osalemist teistele üliõpilastele (vastusevariante soovitan, pigem soovitan, pigem ei soovita, ei soovita ja üldse ei soovita ei valitud).

Programmis saadud kogemuse väärtus (üliõpilased)

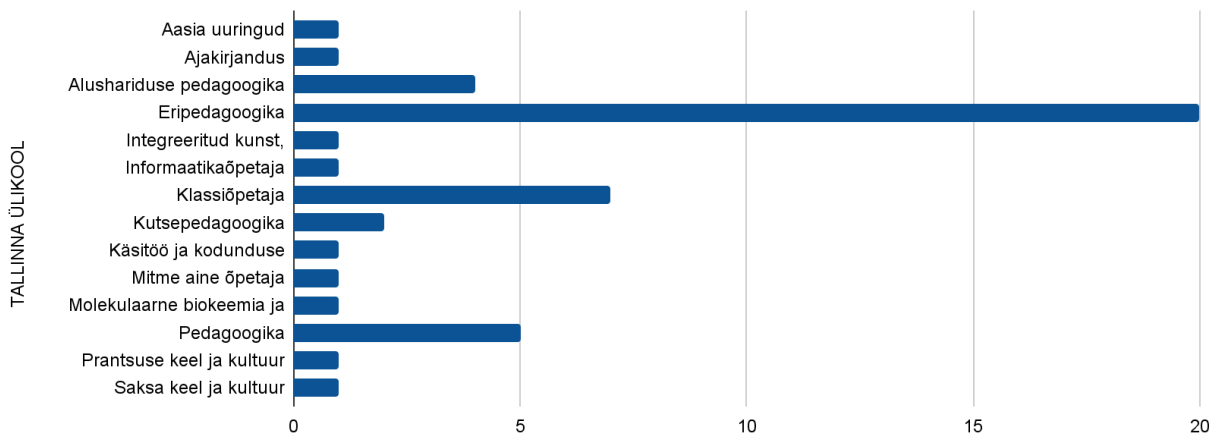
Joonis 9



Enamik programmis osalenud ja küsimustikule vastanud vabatahtlikest on mõne Tartu Ülikooli või Tallinna Ülikooli õpetajakoolituse õppekava üliõpilased (vt Joonis 10). Programmi tegevused on tihedalt seotud nende erialaga, toetavad nende kutseõpet ning võimaldavad praktiliselt rakendada ülikoolis omandatud teoreetilisi teadmisi.

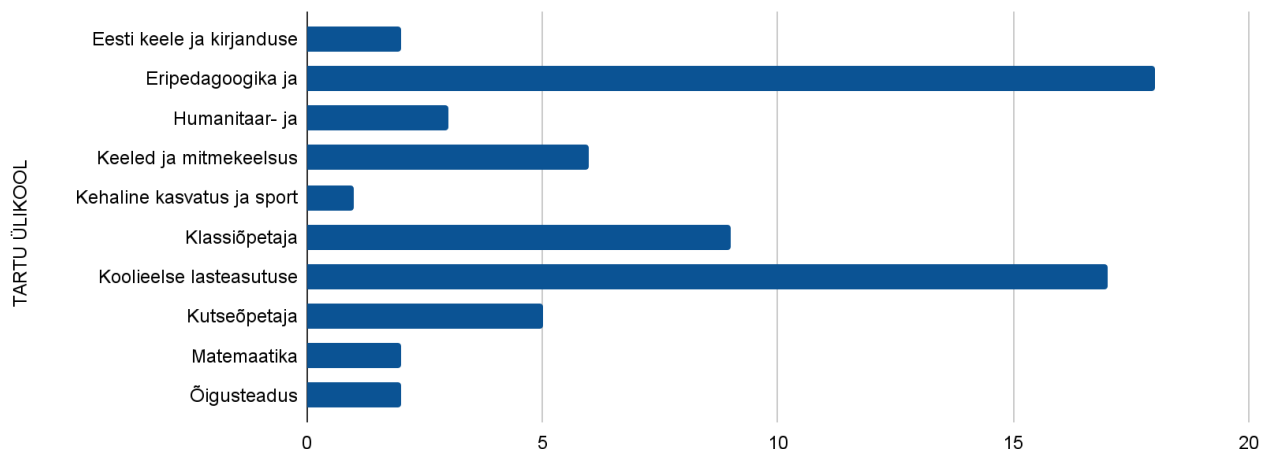
Programmis osalenud ja küsitlusele vastanud üliõpilaste arv õppekavade lõikes

Joonis 10a



Programmis osalenud ja küsitlusele vastanud üliõpilaste arv õppekavade lõikes

Joonis 10b

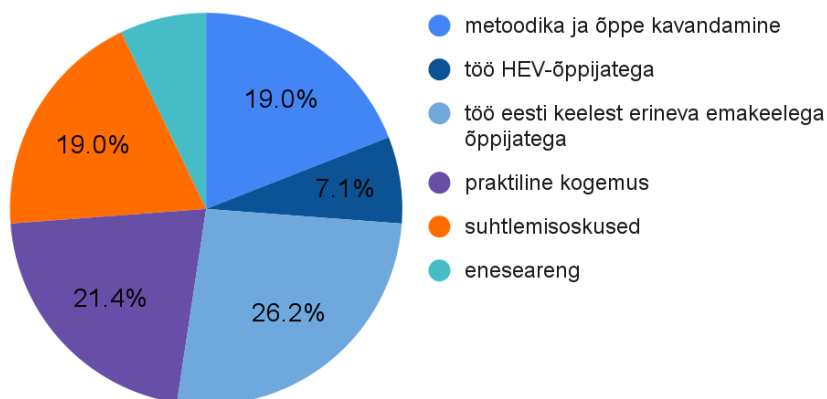


Osalejate hulgas oli vähemal määral ka teiste erialade üliõpilasi. Kuigi abiõpetajatöö ei ole seotud nende erialaga, aitab programm õpetajakoolitust populariseerida, andes teiste erialade üliõpilastele võimaluse õpetajatööga tutvuda, et kaaluda õpetajakoolituse õppekavale astumist magistriõppes.

Kõik küsitlusele vastanud pidasid programmi väärtuslikuks, ent eraldi küsimusena paluti vastajatel vabavastustes täpsemalt välja tuua, mida nad programmi raames vabatahtliku abiõpetaja tööst õppisid ja mida oleksid tahtnud teisiti teha. Vabavastused on grupeeritud kuute kategooriasse: meetodika ja õppe kavandamine, töö HEV-õppijatega, töö eesti keelest erineva emakeelega õppijatega, praktiline kogemus, suhtlemisoskused ning eneseareng.

Vabatahtliku abiõpetaja tööst õpitu

Joonis 11



Üle veerandi vastanutest (26,2%), et õppisid osalemise käigus töötama eesti keelest erineva emakeelega õppijatega, sh õppisid tundma ja rakendama erinevaid meetodikaid, mängulist lähenemist keeleõppele ja kavandama õpet, ning selles valdkonnas toodi enim esile ka edasist

arenguvajadust. Osalejad hindasid kõrgelt (21,4%) ka praktilist kogemust haridusasutuses

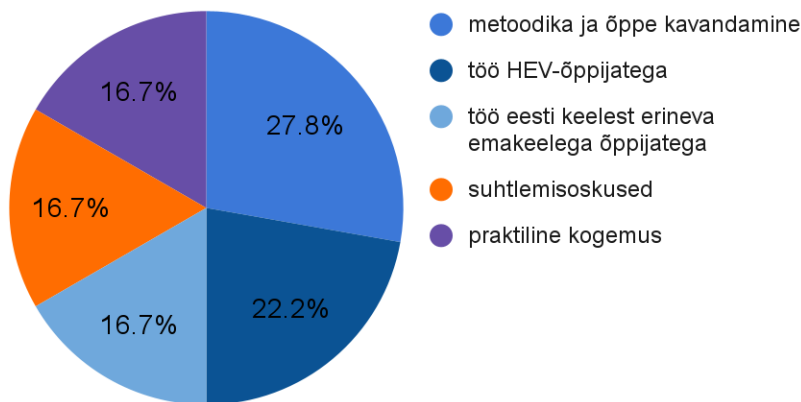
töötamisel, kusjuures olenemata üliõpilase erialast väärtustati kollektiivis töötamise, suhtlus- ja konfliktilahendusoskuse arengut (19%). *Enesearengu* alla on liigitatud vabavastused, kus vastajad tõid eelkõige välja enda eelistuste ning tugevate või nõrkade külgede paremini tundma õppimist ja isiklikku arengut mõnes neist aspektidest. Enim mainiti enesekindluse kasvu ning edasise arenguvajadusena enesekehtestamise oskust. Ka tõid õpetajakoolituse õppekavade üliõpilased välja erinevate vanuserühmadega töötamise kogemuse tähtsust.

Vabatahtlike abiõpetajate programmiga seotud Tartu Ülikooli vabaaines SVHI.01.106 Õppijate ja õpetajate toetamise praktika II ja Tallinna ülikooli vabaaines KAT7058.HR Õppijate ja õpetajate toetamise praktika II osalenud üliõpilased pidid vastama täiendavatele küsimustele nende kogemuse kohta. Selles jaos oli vastajaid 17, 4 Tallinna Ülikoolist ja 13 Tartu Ülikoolist.

Vabaaines osalenud üliõpilased pidid aine läbimiseks vastama eneseanalüüsi küsimustele: mis neil abiõpetajana hästi õnnestus, mida nad vabatahtliku töö käigus õppisid seoses oma erialaga ning millised oskused ja pädevused vajavad veel arendamist.

Praktikast õpitu seoses erialaga

Joonis 12



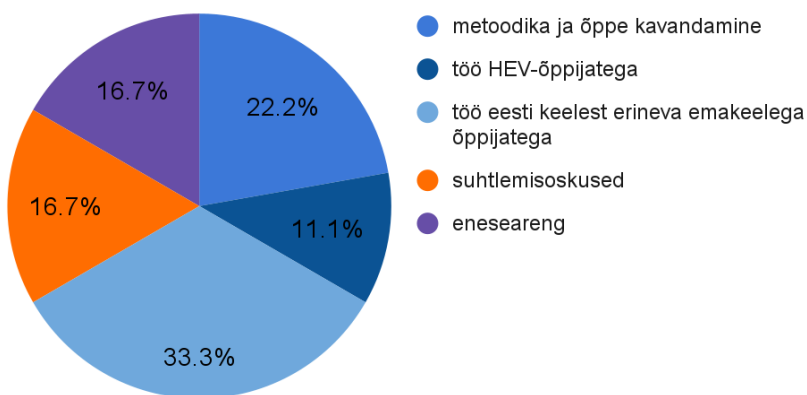
Vastanud üliõpilased leidsid, et programmis osalemine võimaldas neil rakendada ülikoolis omandatud teoreetilisi teadmisi praktikas (16,7%), katsetada metoodikaid ning kavandada õpet õppijast lähtuvalt (27,8%). Kuna rohkem kui pooled vabatahtlikud abistasid õppijaid väikeses rühmas või individuaalselt, mainisid vastanud, et

õppisid praktika käigus õppijale individuaalselt lähenema, mõistma nende erinevaid vajadusi ning kohandama õppetegevusi. Programmis osalenud vabatahtlike hulgas oli palju eripedagoogika ja logopeedia õppekavade üliõpilasi nii Tallinna Ülikoolist kui Tartu Ülikoolist, kes hindasid kõrgelt võimalust saada oma erialaga seotud kogemust (22,2%), toetades hariduslike erivajadustega õppijaid. Erialade üleselt toodi välja ka suhtlemisoskuse arengut praktika käigus (16,7%), sealhulgas oskust töötada haridusasutuse kollektiivis.

Kuna vabatahtlike abiõpetajate programm on suunatud haridusasutuste toetamisele eestikeelsele haridusele üleminekul, oli suur osa vastuseid küsimusele *Mis vajab veel arendamist?* seotud eelkõige keeleõppega ning viisidega eesti keelest erineva emakeelega õppija toetamiseks (33,3%).

Arendamist vajavad oskused ja pädevused

Joonis 13



Programmis osalenud üliõpilased ei olnud valdavalt eesti keele õpetamisega teise keelena kokku puutunud ning tajusid vajadust end selles valdkonnas edasi arendada (33,3%). 22,2% vastanutest leidsid, et suuremat vilumust vajab õppe kavandamise ja realistlike päevaplaanide koostamise oskus. Võrdsest leidsid

vastajad, et arendamist vajavad ka suhtlemisoskused (16,7%) või muud enesearenguga seotud aspektid (16,7%), sealhulgas eelkõige oskused klassiruumis korda hoida ning õppijatega usalduslikku kontakti luua.

Noppeid vastustest küsimusele “Kui on vabatahtliku tegemistest mõni huvitav kogemus või seik, siis palun jaga seda meiega”:

- *Hästi positiivne on enda tööle tunnustavat tagasiside saada. Õpetajad andsid märku, et minu 4-kuuse lasteaia viibimisega on rühma 8 muukeelset last sotsiaalselt ja keeleliselt palju avatavamaks muutunud. Samuti on tore, kui muukeelsed lapsed tulevad hommikul minuga eesti keeles vestlema ja mäletavad õpitavat sõnavara. Ühele lapsele sai minu pidevalt korratud lause "Lapsed, räägime eesti keeles" nii selgeks, et ta käib siiani mööda rühma ja korrutab seda teistele lastele nagu väike õpetaja :)*
- *Huvitav oli vaadata seda arengut, kuidas alguses olin ma rühmas võõras ning lapsed väga ei julgenud ise mu juurde tulla ning kui natukene läks aega mööda, siis rühma tülles kõik jooksid ukse peale vastu ja juba tervitasid ja tahtsid mängima tirida. See teeb iga kord südame nii soojaks.*
- *Mulle endale jäi väga hästi meelde see, kuidas peale paari esimest nädalat lastel esimesed eestikeelsed sõnad jutu sisse tulid. Näiteks mängima ja liblikas.*
- *Minu jaoks oli väga huvitav kogemus üks töötuba, millest sain ühe lapsega osa võtta. Töötoas õpetati lastele, kuidas saada julgust uusi maitseid proovida ning seda peamiselt läbi mängu ja uudishimu tekitamise.*
- *Kui ma 2 nädalat ette õpilastele ütlesin, millal on minu viimane tööpäev nad olid väga*

pettunud ja ütlesid "Meie läheme direktori juurde, et te ei läheks ära!!!!". Ja viimasel päeval olid kurvad ja küsisid, millal ma tagasi kooli tulen

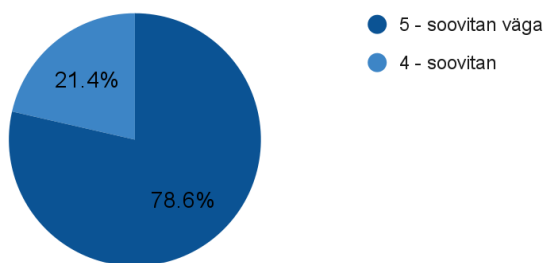
- Neid on palju. Küll aga on alati eriline enda jaoks, kui oled saavutanud lapsega väga hea kontakti. Samuti iga uus sõna, mis õpime on võit.
- Eriti meeldis mulle muukeelsete lastega sidet luua ja neid toetada. Muidugi ka kõigi lastega arendavaid mängu ja tegevusi teha. Eriti meeldisid veel väiksed eduelamused kui muukeelsed lapsed said millestki ise aru eelnevalt minu juhendamise kaudu. Meelde tuleb ka olukord, kus pidin otsustama, et pean end rohkem kehtestama. Üritasin olla laste jaoks pigem sõber ja mitte niivõrd õpetaja, aga kogemata osutusin liiga suureks sõbraks ja lapsed hakkasid seda kohe ära kasutama. Õppetund iseendale!
- Mulle väga meeldis, kuidas lasteaias üks vene poiss mind järjest enam usaldama hakkas. Esimesed korrad oli nagu ikka, et mina võõras talle, aga järjest enam hakkas ta mind usaldama ja päeva alguses kallistas mind. See oli nii soe ja siiras tunne!

Õppeasutuste tagasiside

Tagasiside küsimustikku täitsid 37 õppeasutust, sh 14 kooli ja 23 lasteaeda. Kõik vastanud õppeasutused olid saavutanud üliõpilasega koostöö kokkuleppe. Kõik küsitlusele vastanud soovitasid programmi ka teistele haridusasutustele (Joonised 14a ja 14b).

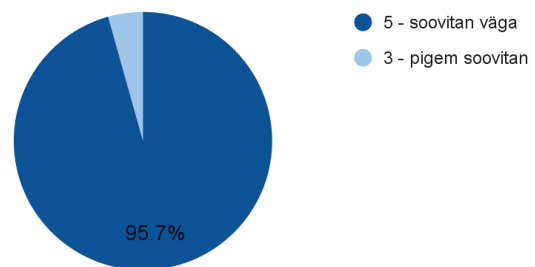
Kas soovitate kogemust teistele asutustele?

Joonis 14a - koolid



Kas soovitate kogemust teistele asutustele?

Joonis 14b - lasteaiad



Küsisime õppeasutustelt, milles oli nende klassides/rühmades vabatahtliku abiõpetaja abi kõige rohkem vaja. Programmi fookust arvestades, oli etteaimatav, et kõige rohkem abi vajati muu kodukeelega laste eesti keele oskuse arendamisel ja seda enamasti kas üks-ühele õppes või väiksemates rühmades. Muukeelseid õpilasi toetati nii eesti keele omandamisel, kui ka teiste ainete õpetamises, ka keelekümlusklassides, ainetele lisaks ka vabategevuse ajal,

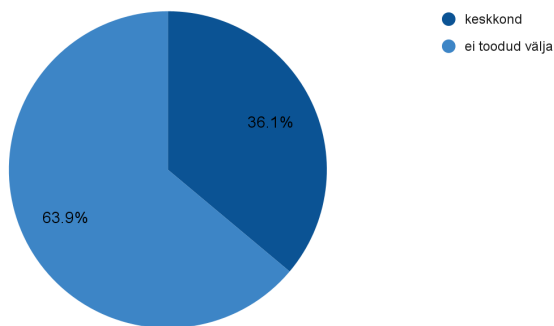
sotsialiseerumisel. Sooviti abi ka HEV õpilastega liitklassides ning näiteks abiks logopeedile, kasutades muukeelse lapsega tegeledes logopeedi poolt koostatud harjutusi.

Analüüsides asutuste kirjeldatud takistavaid tegureid (vt Joonis 15a) esitati vabavastuseline küsimus, mille vastused kodeeriti tuginevalt tegevusvõimekuse mudelile kolme kategooriasse: pagas, sihid ja keskkond (vt Leijen, Pedaste ja Lepp, 2020).

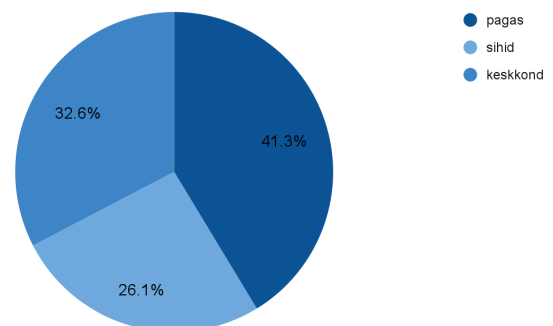
Pagasi ja sihtide kategoorias takistusi seekord välja ei toodud. Tegelikult suuremal osal vastanutest takistavad tegurid puudusid.

Need vähesed takistused, mis olid välja toodud, kuulusid keskkonna kategooria alla. Õppeasutuste esindajad mainisid eelkõige seda, et keeruline oli abistamiseks ühist aega leida, vabatahtlike piiratud ajaline ressurss ja tihe tunniplaan ülikoolis muutsid aja ühitamist mõnevõrra raskeks.

Takistavad tegurid vabatahtlike kaasamisel
Joonis 15a



Soodustavad tegurid vabatahtlike kaasamisel
Joonis 15b



Analüüsides asutuste välja toodud soodustavaid tegureid (vt Joonis 15b) esitati vabavastuseline küsimus, mille vastused kodeeriti tuginevalt tegevusvõimekuse mudelile kolme eelmainitud kategooriasse (vt Leijen, Pedaste ja Lepp, 2020).

Vabatahtlike kaasamist toetavaks peeti pagasi kategoorias peamiselt seda, kui üliõpilasel on olemas varasem kogemus, sellest lähtuv pädevus ning avatus ja sisemine motivatsioon abistada.

Sihtide kategoorias toodi välja peamiselt üliõpilaste missioonitunnet ning programmi mõistmist kui soovi panustada õppijate keeleoskuse arendamisse.

Keskkonna kategooria all toodi välja paindlikud ajagraafikud, meeskonna töösse sulandumine, toimivad tugisüsteemid.

Noppeid vastustest küsimusele “Kui on vabatahtliku tegemistest mõni huvitav kogemus või seik, siis palun jaga seda meiega”:

- *Hea meelga võtaks enda majja tööle tulevikus :)*
- *Positiivselt üllatas kahe noore inimese tööetika! Suurepärane kogemus noorte iseseisvusest, eneseteadlikkusest ja valmisolekust kasutada võimalust praktiliste tegevuste kaudu oma tulevasele tööle vundamenti laduda.*
- *Meie teisena asutusse saabunud keeletugi napsati rühma tööle juba koridorist, enne kui ta minu kabinettigi jõudis. :)*
- *Eelmise aasta vabatahtlik töötab meie lasteaias sellest õppeaastast õpetajana! Suur tänu Teile!*
- *Need kaks tüdrukut, keda eelpool mainisin, on teist aastat meie majas - ja nad on juba MEIE inimesed. Nad osalevad meie pidudel ja muudel ülemajalistel üritustel.*
- *Muukeelse lapse kõne areng on olnud väga suur, kindlasti ka tänu Kristiina 1:1 lapsega tegelemisele. Ta on muutunud osaks meie rühmast- nii laste kui ka õpetajate jaoks.*
- *Kui oli vaja muukeelsest perest lapse emale selgitada, kes on jõulupäkapikud, siis laps tõi vabatahtliku kättpidi kohale, et selgitada.*
- *Meie lastele on alati huvitav meie vabatahtlikuga mängida, ootavad teda alati väga ja kallistavad iga kord nagu oma õpetajat!*
- *Diskohommikul õpetas lastele tantsu ja tantsis koos nendega. Oli abiks jõuluhommiku läbiviimisel õues.*
- *Väga tore oli see, et üks vabatahtlikest käis koos rühmaga katri jooksmas - tegi kaasa ürituse kava koos laulude ja tantsudega. Lisaks on mõlemad vabatahtlikud osalenud õppekäikude (nt matk Toomemäele, Teatri Kodu külastus jms).*
- *Lapsed ootavad neid avali, sest vajavad noori enda ümber.*
- *Kogu see programm on PVP jaoks huvitav ja vajalik kogemus. Kuna koolides suureneb pidevalt sedalaadi abi vajadus, siis peaks koolidel olema võimalus kaasata rohkem abiõpetajaid sarnaselt põhjamaades praktiseeritavale hariduskorraldusele.*
- *Vahel pidi vabatahtlik kiiresti reageerima uuele situatsioonile ning võtma enda peale pärisõpetaja rolli :)*
- *Kasutame vabatahtlikku juba teist aastat ja oleme väga rahul. Võib olla meil vedas, aga soovitame väga.*
- *Saime oma vabatahtlikult tunnustavat tagasisidet, avaldas valmisolekut ka edaspidi abiks olla.*
- *ta on sulandunud kollektiivi ja võtab sageli osa meie ühisüritustest*
- *Mitme digitaalse mängu koostamine, mis õpilastele väga meeldisid.*
- *Väga abivalmis ja koostööine. Osaletas õpilaste kevadisel õppereisil ja on ka edaspidi abis olnud väljaspool vabatahtliku aega.*